

[Bomholt.]

en Prioritet forud for alle andre Prioriteter, og det er den Prioritet, der hedder Danmark. Det er vor Opgave at gøre dette Danmark tilgængeligt for Folket, at knytte Folk og Land saa nært sammen som muligt.

Jeg bør for at undgaa Misforstaaelser forudskikke den Bemærkning, at Skønhedsforstaaelsen, ogsaa Forstaaelsen af Landskabets Skønhed, i nogen Grad skifter Karakter med de skiftende Tider. Vi, der er Børn af det tyvende Aarhundrede, kan se Skønheden i en Silo paa Havneterrænet, Skønheden i de elektriske Ledninger langs Landevejslinien, Skønheden i Fabriksskorstene og i Teknik. Vi har ikke den Opfattelse, at den forindustrielle Idyl er det eneste skønne. Paa den anden Side erkender vi, at de Landskaber, der viser det urgamle Danmark, Strandenes, Hedernes og de naturgroede Skoves Danmark, bør bevares, og Fredningen her bør ske snarest, da vi ellers har lidt et Tab, der aldrig kan erstattes.

Lovens Omraade defineres i Forslagets to første Paragraffer. Fredningen kan omfatte baade den uberørte Natur og den af Mennesker bearbejdede Natur, og der nævnes en Række Eksempler til Orientering. Der har f. Eks. været Tvivl om, hvorvidt et enkelt Træ kunde fredes; det er nu tydeligt tilladt. Der nævnes endvidere Stengærder, levende Hegn, som vi kender dem fra Sønderjylland og de fynske Landskaber; det er jo mange Steder dem, der giver Landskabet Karakter, og ikke desto mindre staaer de i Fare for at forsvinde.

Fredningen kan skyldes mange forskellige Hensyn: æstetiske, naturvidenskabelige, undervisningsmæssige, historiske og socialhygiejniske, og det sidste Hensyn, det socialhygiejniske, er i vore Dage ikke det mindst vigtige. Der er i vore Dage en voksende Trang til at faa Adgang til Naturens Goder. Hver Sommersøndag og i Ferietiden søger Titusinder af Mennesker ud til Skov og Strand, og det er en saare vigtig Opgave at skaffe denne Befolkning Adgang til vort Lands Naturværdier. Det gælder den store By Københavns Befolkning, men Kravet gør sig ogsaa gældende i mange af vore Købstæder og mindre Bysamfund. Det er derfor naturligt, at Stat og Kommune gaar i Spidsen med at aabne Adgangen til udrykkede Araler, som foreslaaet i § 1, Stk. 3.

Helt ny er § 2, hvorefter alle vore jordfaste Oltidsminder frædes. Det maa jo desværre siges, at der mange Steder handles utrolig tankeløst med vore skønne Gravhøje og Stendysser. Stendysserne slaas i Skærver, og Gravhøjene sløjfes eller

vandaliseres. For nylig hørte jeg, at en Mand paa Esbjergkanten havde pløjet en servitutbelagt Gravhøj ned, og det er jo desværre ikke ualmindeligt, at sligt sker. Dr. Therkel Mathiassen regner med, at op imod Halvdelen af vore Oltidsminder beliggende paa Bondejord er ødelagt i de to sidste Generationer. Jeg ser til Eksempel, at der i Viborg Amt er fredlyst 647 Oltidsmindesmærker, men der skal i samme Amt findes i alt 10 260. Det vil sige, at Lovforslaget her udvider Antallet af fredede Gravhøje i overordentlig Grad. Der er vel sagtens ikke længere de 10 260 Oltidsmindesmærker i Viborg Amt, der er vel næppe 10 000 tilbage. Aakjær og andre har klaget over Vandalismen; den er troligt blevet fortsat til Dagen i Dag og vil fremdeles fortsættes, dersom vi ikke griber ind. Jeg gaar ud fra, at det Tilsyn, der omtales i § 32, ogsaa skal gælde de jordfaste Mindesmærker, saaledes at der bliver Indberetningspligt paa dette Felt. Jeg ved ikke, om det skal være Sogneraadene, der skal have denne Indberetningspligt. Vi maa formentlig kunne finde en fuldt tilfredsstillende Løsning i Udvalget.

Det er de almindelige Bestemmelser i § 23 og de efterfølgende Paragraffer, der vil fremkalde størst Debat, og derfor tager jeg disse Paragraffer frem først, ogsaa af Hensyn til Tiden. Det er mit Indtryk, at Befolkningens altovervejende Flertal allerede har taget Standpunkt til disse Bestemmelers Gennemførelse. Tiden er i Virkeligheden moden, og jeg vil paa Forhaand advare imod at opstille agitatoriske Modsetninger mellem Offentlighedens Krav, sobert formulerede som de er i denne Lovgivning, og den private Ejendomsret, thi det er i Virkeligheden ikke dør, der opstaar Spænding.

Der er først Bestemmelsen om Adgang til Stranden. Stranden skal være aaben for Færdsel til Fods. Efter den gamle Naturfredningslov skulde der i hvert enkelt Tilfælde rejses Krav om Færdselsret. Nu bliver det, omvendt, saadan, at alle for Græs vækst blottede Strandbredder er tilgængelige for Offentligheden, og at den enkelte Ejer skal søge Dispensation. Der er sket en mærkelig Udvikling med Hensyn til Ejendomsforholdet til den danske Strand. Fra urgammel Tid har Stranden været Allemandseje. Den har i historisk Tid tilhørt Kronen, det vil sige Staten, og det er endnu Tilfældet i Sønderjylland. Hvis vi f. Eks. gennemførte dette Lovforslag uden den sidste Paragraf, Undtagelsesbestemmelsen for Sønderjylland, vilde det paa dette